Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Tomasa Idarraga Zulaica

Eibar, Gipuzkoa
(1914-2008)



Aurkibidea

Biografia



Arragueta kalean jaio zen, baina artean umea zela Txontako Telleria kale-baserrira joan ziren bizitzera. Ama elgoibartarra zuen; aita, berriz, eibartarrra, Urkuzei baserrikoa. Txonta eta Urkizu ingurua oso ondo ezagutzen zituen eta azalpen interesgarriak ematen ditu bertako toponimia, baserri, eraikuntza eta lantegien inguruan.

Zintak

AB-325

- **Proiektua**: Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Alberdi Bilbao, Itziar - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2002-05-21
- **Iraupena**: 53 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Arragueta kaletik Txontako Telleria baserrira

- **Erref**: AB-325/004
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:02:25. **Bukatu**: 00:04:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Arragueta kalean jaio zen Tomasa. Gero Txontara joan ziren bizitzera, Telleria kale-baserrira, gurasoak ez zirelako kalean moldatzen. Ama elgoibartarra zen eta aita eibartarra. Telleria baserria bakarrik zen garai hartan.

Transkripzioa
- Eta esan dozu zu jaixo Arragueta kalian jaixo ziñala?
- Bai.
- Eta zelakua zan orduan Arragueta kalia?
- Iguala?
- Bai?
- Bai, iguala.
- Ez da kanbixau hori?
- Ez, ez da kanbixau.
- Txontan aiztia jaixo zan.
- Eta zelan? Gero juan ziñazien Txontara?
- Bai. Gero juan zian... basarri modoko bat zan nere zera, ortuak eta euazen ta. Kalian ez zian zertzen, moldatzen, ta haraxe juan zian. Ta hantxe bizi izan zian.
- Gurasuak?
- Bai. Ta geu be hantxe.
- Karo, eurak basarrikuak ziran.
- Bai, bai, bai. Elgoibarkua bata, ama. Ama Elgoibarkua, ta aitta hangotxia, Urkuzeikua.
- Eta nahixau zeben basarrixan bizi izatia eurak.
- Bai, erregular! Kalian aspertu zian.
- Eta Tellerixa ze zan, basarri-basarrixa zan?
- Bakarrik... Bera bakarrik zan, ta ortuak ekazen aldamenian. Ta, zera, gero egon zan zera, Remigion taillarra. Ta lehenao ez zan haura. Ha zan dana basarrixa, hasi behetikan ta goraiño, zereraiño, eee... zelan esango dotsut?
- Pisu dana... edifizio guztia basarrixa.
- Bai, bakarrik zan. Gero zan bestiak ein zittuena.

2. Txontako lantegi eta baserriak gerra aurretik

- **Erref**: AB-325/005
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:04:05. **Bukatu**: 00:05:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Gerra aurretik ere baziren lantegiak Txontan. Adibidez, "Mutiloanekoa". Eskopetentzat kaxak egiten zituzten bertan. Telleria inguruan ez zegoen beste baserririk. Gorago, Mertxete, Areta eta Aretaabeletxe.

Transkripzioa
- Gerra aurretik Txontan zer zeuan? Basarrixa ta ez zeuan ezebez gehixao? Ez zeuan... taillarrik-eta ez zeuan?
- Bai!
- A bai? Gerra aurretik be bai?
- Bai, zera ta, Mutiloanekua ta. Zera... Mutiloanekuak zekan zera, eskupetentzako eitten zittuan zerak... zelan esaten jako?
- Kaxak edo baskulak edo...?
- Ez, zera...
- Kainoia.
- Kainoia ez, atzian, kainoian atze-atzian egoten dana.
- Kaxia.
- Kaxia. Kaxak eitten zittuen.
- Eta basarri gehixao bazeuan han inguruan?
- Han inguruan ez, baiña zerian bai. Mertxete han goixan. Ta zera be bai... beste bi be bai Azurtzarako zerian, beherao.
- Areta edo?
- Areta, ta Aretaabeletxe ta Mertxete. Horretxek hirurok euazen.

3. Era askotako fruta-arbolak Telleria kale-baserrian

- **Erref**: AB-325/009
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:06:20. **Bukatu**: 00:07:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Bera txikia zela joan ziren Arragueta kaletik Txontako Telleria kale-baserrira. Bidearen ondo-ondoan zegoen. Txerriak eta oiloak izaten zituzten. Baita baratzea eta fruta-arbolak ere. Ze fruta-klase izaten zuten.

Transkripzioa
- Eta zu Arraguetan jaixo eta zenbat urtekin juan ziñan Tellerixara?
- Ez dakit nik.
- Baiña umetan, ez?

- Umetan, umetan.
- Eta, orduan, kanbixua ze, onerako? Igarri zenduan kanbixorik kaletik basarrira?
- Ez. Ha zan basarrixa... ha kalian ezkiñan euan. Bertan bidian ezkiñan euan.
- Osea, kaleko basarrixa, ez?
- Bai, kale-basarrixa.
- Ta ganaurik-eta bazekazuen?
- Ez, zera, txarrixak eta oilluak.
- Eta gero ortuak?
- Gero ortuak. Ostian ez.
- Eta ortuak asko?
- Ortuak? Bai, aldamenian be bai ta goixan be bai. Frutia. Oin be egongo dia edarrak han!
- A bai?
- Bai!
- Ze eukitzen zenduen? Ze fruta?
- Dana. Sagarra, melokotoiak, frixkuak, ta zerak... madarixak. Ta gero edifizio bat euan ederra, zera, oilluak eukitzekua.
- Oillotokixa edo?
- Bai, oillotokixa.
- Eta asko eukitzen zenduezen?
- Bai, bastante, bastante egoten zian. Gero zera in zan, Remigion taillarra.

4. Inguruko lantegi guztietakoak Urkizuko iturrira

- **Erref**: AB-325/015
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:12:08. **Bukatu**: 00:12:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
"Errastineko" forja non zegoen. Urkizuko iturria oso inportantea zen; lantegi guztietako "errekadistak" bertara joaten ziren ura hartzera.

Transkripzioa
- Hor Errastiñeko forjia be bazeuan hor Urkuzu aldian, ez?
- Bai, Urkuzuan baiña, Bidebarrixetan. Itturrixa badao ba oin? Hantxe aldamenian. Ha etxe haundixa einda dao oin. Han euan forjia.
- Eta itturrixa goguan dakazu?
- Bai, itturrixa bai. Itturrixa ez da... ez da zertu, kendu.
- Ta inportantia zan, ez, orduan, Urkuzuko itturixa? Famosua.
- Eneee! Taillar guztiak etortzen zian hara, e! Zera hartzera, ura hartzera. Zerak, mutikuak, errekadistak hantxe egoten zian. Dana...

5. Orbea lantegia eta Orbeatarrak

- **Erref**: AB-325/018
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:13:45. **Bukatu**: 00:15:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Orbea lantegia nolakoa zen. Euren ermita propioa zuten. Orbeatarrak ezagunak eta dotoreak ziren. Dotore janzten ziren. Etxe ingurua itxita zeukaten. Asko aldatu da ingurua.

Transkripzioa
- Eta ze juaten zian, inguruko taillarretatik?
- Bai, hamen Orbeana dana zan taillarra. Bai. Orbeanekua dana zan taillarra. Oin etxiak daozena, dana taillarra.
- Ondo ezautuko zenduan zuk hori, ez?
- Bai, erregular!
- Zelakua zan?
- Ederra. Pasialekua? Guk “Pasialekua” esaten detsau. Eken zerakin... zeriakin euren taillarra eken. Eta etxia be baeken... bueno, oin dauan tokixan pentsatzen dot. Elizia eon zan han.
- A! Ermittia... eurak euren elizia zeken?
- Bai, eurak ein eben. Ta... ze esango detsuet nik?
- Ta zelakuak zian Orbeatarrak?
- Ezaunak izango zian, ez, Orbeatarrak?
- Enee! Bai! Orduan elegantiak zian horrek!
- Bai?
- Bufaa! Elegantiak zian.
- Ze juaten zian, jantzitta ta...
- Jo! “Como caballeros” zian.
- A bai, e?
- Ez! Bufaa! Zerak zian, inportantiak zian.
- Eta andrazkuak be juango zian...
- Jo! Elegantiak. Josefina Orbea ta. Jo! Gaiñera, eken harek euren etxian zerian, zera, arbola eder bat ta [...], itxitta holaxek, Barakaldoko etxian, hartu ta gorutz itxitta eken. Dana diferentia oin. Jesuuus! Dana diferentia. Baiña orduan edarra zan.

6. Telleria inguruan erreka eta iturria

- **Erref**: AB-325/020
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:17:25. **Bukatu**: 00:18:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Euren etxe parean goitik behera erreka pasatzen zen. Inguruan zelaiak eta lur-sail hutsak zeuden. Iturri bat ere bazegoen inguruan eta lantegi batzuetako "errekadistak" hara joaten ei ziren ur bila; beste batzuk Urkizuko iturrira.

Transkripzioa
- Orduan errekarik ez euan. Bueno, errekia baeuan, baiña itxi barikan. Ta

gure parian euan zabalik errekia, hasi goittik eta beheraiño.
- Eta beste inguru guztia, Txonta inguru guztia, ze zan? Basuak edo zelaixak edo...?
- Ezebez, ezebez, zelaixak eta zerak. Ezebez. Ointxe daon moduan batzuk, ezebez. Ta goixan euan etxia... ze euan han? Ze taillar euan han? Han etxe haundixan zerian, parian, errekian parian, euan itturrixa.
- Itturri bat zeuan?
- Itturrixa. Ta haraxe juaten zian zerak, errekadistak, uretara batzuk. Beste batzuk zerera, hona, Urkuzura.

7. Maria eta Polonia irakasleak Alondegian

- **Erref**: AB-325/022
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:19:10. **Bukatu**: 00:20:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Alondegiko eskolan ume asko ibili ziren. Doña Maria eta doña Polonia irakasleak.

Transkripzioa
- Eta maistrian izenik-edo goguan dakazu?
- Bai, doña Maria zan bat eta beste bat doña Polonia. Doña Polonia zan prinzipalaua doña Maria baiño. Hareri aindu eitten zetsan.
- Eta ume asko egoten ziñazien klasian?
- Jesuuus! Dana bete-bete einda. Ha eskola haundixa zan, gaiñera. Batzuk doña Marianak eta beste batzuk doña Polonianak.
- Eta zelakua zan doña Maria?
- Haundi bat. Haudixa zan. Eta doña Polonia txikixaua.
- Eta asko ikasten zenduen ala...?
- E?
- Asko ikasten zenduen?
- Ahal dana!
- Gustora juaten ziñan zu?
- Bai, eskolara gustora. Errekreua bai, han atzian edarra euan.
- Bai?
- Baai! Haren atzian euan edarra. Oin dana diferentia dao. Oin... dana diferentia.

8. Telleria kale-baserrian bolatokia eta sagardoa

- **Erref**: AB-325/026
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:23:18. **Bukatu**: 00:25:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Euren etxean bolatokia zuten eta gorago ere bazegoen beste bat. Jendeak boletarako zaletasun handia zuen orduan. Bere aitak behin "bost duroko urrea" jarri omen zuen saritzat. Gero sagardoa ere izaten zuten etxean; sagardo basoa txakur handian saltzen zuten.

Transkripzioa
- Eta hor, Txonta inguruan, bolatokirik-edo bazeuan?
- Bai.
- Nun zeuan?
- Gurian be egon zan eta zerian, Txontan, goixan. Eee... zelan esango detsut? Norma baiño gorao.
- Baiña barrenian, goixan?
- Goixan, goixan, goixan.
- Eta zuenian be bai?
- Gurian be egon zan.
- Eta ze zan? Jende asko ibiltzen zan?
- Bai.
- Boletia ta...
- Bai, bai, bai.
- Afiziñua zeuan, orduan?
- Bai, ya lo kreo! Enee! Haundixa! Daneko personak. Badakaraz gaiñera nik erretratuak be irabazi ebenak zerian... Ipini eban gure aittak zera, bost duroko urria zerantzako...
- Irabazten zebanandako?
- Bai.
- Premixo moduan, e?
- Bai. Eta erretratuak banekazen.
- Jo, orduan, gaiñera, bost duroko urria premixo haundixa, ez?
- E?
- Premixo haundixa izango zan orduan.
- Jo! Orduan e... diferentia zan oingo aldian.
- Eta jende asko juaten zan zuenera boletan eittera?
- Bai! Eta gero sardaua be eukitzen genduan.
- Sardaua?
- Bai.
- Zeuek eindakua edo...?
- E?
- Zeuek eindakua?
- Ez, ez, ez, ekarritta zeretikan, Markiñatik.
- Eta ze izaten zan? Taberna moduan zekazuen orduan zuek? Boletia eta gero sardaua emon eta...
- Sardaua emon. Gero sardaua. Txakur haundi bat izaten zan basokadia.
- Eta zeuek ibiltzen ziñazien zerbitzen?
- Bai, geu, basokadia emoten.

9. Txontako Telleria kale-baserriaren ingurua

- **Erref**: AB-325/031
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:29:08. **Bukatu**: 00:31:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Euren etxeak Telleria izena zuen arren, beraiek etxe moduan ezagutu zuten. Ondoan "Lopezeneko" etxea zegoen. Txontan gurpil handi bat omen zegoen bera umea zenean, baina etxeak egin zituztenean kendu ei zuten. Presa eta iturria ere bazeuden.

10. "Estanpetan" jolasten zuten Agiñazpi taberna izkinan

- **Erref**: AB-325/032
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:31:05. **Bukatu**: 00:33:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetan "estanpetan" jolasten zuten. Estanpak erosi egiten zituzten eta Agiñazpi tabernaren izkinan ibiltzen ziren jolasean.

11. Tortolosetan nola jolasten zuten

- **Erref**: AB-325/033
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:33:55. **Bukatu**: 00:36:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Tortolosetan jolasten zuten umetan. Ahariaren tortolosak izaten ziren ederrenak. Jolasa nola izaten zen. "Estanpetan" ere asko jolasten zuten, lurrean eserita. Lehen lasaiago ibiltzen ziren.

12. "Tres navíos en el mar..." jolasa

- **Erref**: AB-325/035
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:36:35. **Bukatu**: 00:37:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
"Tres navíos en el mar..." jolasaren inguruko azalpenak.

13. Untzagako dantzaldia; Estaziño kalera paseatzera

- **Erref**: AB-325/039
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:39:36. **Bukatu**: 00:41:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

- Aisia » Kultura » Musika
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Untzagan musika egoten zen ostegunetan eta igandetan. Dantza lotua egiten zen Eibarren, nahiz eta Azkoitia-Azpeitia aldean debekatuta egon. Mutilek "mesedez" eskatzen zieten dantzan zebiltzan neskei, eurekin dantza egiteko. Gero, paseatuz, Estaziño kaleraino joaten ziren.

14. "El Casco" lantegian hasi zen beharrean

- **Erref**: AB-325/041
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:42:15. **Bukatu**: 00:43:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:
Bera gaztea zela ez zen hain ohikoa emakumeak lantegietan lanean hastea, baina geroago bai. Bera "El Casco" lantegian hasi zen lanean, grapak egiten.

15. "El Casco" lantegian, grapak prestatzen

- **Erref**: AB-325/043
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:43:37. **Bukatu**: 00:44:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
"El Casco" lantegian grapak prestatzen lan egiten zuen berak. Gero kaxetan sartu eta biltegira eramaten zituzten. Tresna asko egiten ei ziren "El Casco"n.

16. Emakumeak "El Casco" lantegiko grapen sailean

- **Erref**: AB-325/045
- **Iraupena**: 0:00:28. **Hasi**: 00:45:12. **Bukatu**: 00:45:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:
"El Casco" lantegiko grapen sailean emakumeak bakarrik zeuden lanean. Sail berezia omen zen eurena.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-14

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com